

4. Los van de partij! Los van het beginsel? (1945-1947).

De Nieuwe Nederlander die in 1945 als opvolger van *De Nederlander* verscheen was opgezet volgens deze ideeën, maar vormde daarvan in de praktijk hoogstens een flauwe afspiegeling. De relatie met de partij veranderde ingrijpend, niet door het verbreken van de bestaande institutionele banden (die waren er immers niet of nauwelijks), maar doordat nadrukkelijk de informele relatie met de Unie werd opgezegd. Dat leidde tot een heftig conflict dat de ontplooiing van *De Nieuwe Nederlander* ernstig belastte. Het bevoegd gezag, in de personen van de meeste commissarissen van de NV Dagblad *De Nederlander*, ging er in dit conflict vanuit dat er van een formele verandering in de relatie geen sprake was, omdat de krant in hun visie nog steeds, zoals statutair voorgeschreven, vanuit christelijk-historische beginselen werd geredigeerd. Voor hoofdredacteur Van Walsum was er wel sprake van een bewuste breuk, omdat hij zich ook niet meer gebonden achtte aan de zijns inziens verouderde christelijk-historische beginselen. Mede als gevolg van grote financiële en organisatorische problemen slaagde de krant er niet in het noodzakelijk geachte professionele niveau en de nagestreefde oplage te bereiken.

Niettemin vormt *De Nieuwe Nederlander* ook in het licht van het thema van deze dag een belangwekkend experiment. Belangwekkend om de combinatie van de bewust gekozen rol van opinielider met de professionele opzet die noodzakelijk werd geacht om vorm, uitdrukking en invloed te geven aan die opinie. Van Walsum sprak eind 1945 voor de hervormde synode met zoveel woorden van een gevoel tot deze taak geroepen te zijn.

In de laatste periode van het bestaan van *De Nieuwe Nederlander* werd het accent onder leiding van de van *De Telegraaf* overgekomen J.B.Th. Spaan nog sterker op de professionele journalistieke kwaliteit gelegd. Het mocht niet meer baten. Overigens gaat het natuurlijk wat te ver om de mislukking van *De Nieuwe Nederlander* toe te schrijven aan de onverenigbaarheid van roeping en beroep. Al moet hieraan worden toegevoegd dat bij *De Nieuwe Nederlander* het accentueren van het element 'beroep', in de persoon van Spaan, gepaard ging met het meer naar de achtergrond verdwijnen van het element 'roeping' in de figuur van Van Walsum, die zich nog sterk een politiek hoofdredacteur voelde. In zoverre wordt de door Bank geschetste ontwikkeling treffend geïllustreerd in het korte bestaan van *De Nieuwe Nederlander* zelf.

De rol van de Nederlander-groep en De (Nieuwe) Nederlander

Aan een tweetal vragen dat mij relevant lijkt voor onze discussie wil ik tot slot nog kort enige aandacht wijden. De eerste betreft die naar de invloed van de Nederlander-groep. Daarbij moet, denk ik, onderscheid worden gemaakt tussen invloed in eigen kring en daarbuiten. Het feit dat